

Schola Maastricht: Concert “Exodus” - zaterdag 17 september 2022 - 17.00 uur, crypte van de Servaasbasiliek te Maastricht

Toelichting

Exodus is de naam van het tweede boek van de Pentateuch, de Vijf Boeken van Mozes in het Eerste (Oude) Testament. Historisch gezien beschrijft het de belangrijkste gebeurtenissen in de geschiedenis van de God van Israël met zijn volk: deze God zal een einde maken aan de gevangenschap in Egypte. De Israëlieten vieren het Pascha (Ex. 12) als het feest van ongezuurde broden, voordat hun het "land waar melk en honing vloeien" wordt geopend.

Nadat de lofzang op de bevrijding, de heilsdaad van God aan de Rode Zee, nog maar net heeft geklonken (Ex. 15), worden deze wonderen maar al te snel vergeten. Het volk mort, maar wordt desondanks gevoed met het manna (Ex. 16). Onder leiding van Mozes krijgt het te maken met rechtvaardige en valse offers, totdat er een nieuw verbond wordt gesloten. Na verdere dwaalwegen (de aanbidding van een gouden kalf, Ex. 32), wordt het reeds in Ex. 19/20 gesloten verbond definitief vernieuwd en bevestigd, wanneer Mozes afdaalt van de berg Sinaï met de tafelen van de wet (Ex. 36).

In het Boek van de Psalmen laten zich veel belangrijke passages vinden die zingen over het Exodusmotief: bijvoorbeeld Ps. 104, 43 en Ps. 113A, evenals het voeden met manna: Ps. 77, 24.

In het perspectief van de Exodus zagen de vroege christenen hun eigen verlossing en uitverkiezing vooraf gebeeld. Niet pas de kerkvaders van de eerste eeuwen, maar het Tweede (Nieuwe) Testament zelf neemt bijna alle motieven van het boek Exodus weer op. Paulus interpreteert Christus als het geslachte Paschalam (1 Kor. 5:7). In het evangelie van Johannes beschrijft Jezus zichzelf als het nieuwe manna, het levende brood dat uit de hemel neerdaalde (Joh. 6,32.51). De kerkvaders werken het leidmotief van de Exodus verder uit: voor Efreem de Syriër (306-373) is Exodus als geheel een voorafbeelding van het doopsel. Bisschop Zeno van Verona (+371) plaatst de doortocht van Israël door de Rode Zee, die de mensen alleen maar de woestijn in leidt, in het vooruitzicht van de ware bevrijding en bestemming van christenen tot het Paradijs door het water van de christelijke doop, dat zonden afwast.

De gregoriaanse gezangen, die geheel in de traditie van de Vaders en hun interpretatie van de Schrift staan, werken de motieven verder uit door passages uit het boek Exodus te selecteren die passen bij de christelijke mysteries: in de paaswake staat het canticum *Cantemus Domino* (Ex. 15) centraal in de Liturgie van het Woord. In het intredegezag voor Paasmaandag, het sluitstuk van ons programma, zingt de Schola over de pasgedoopten met een lied uit Exodus 13:5, volgens welke zij het “land waar melk en honing vloeien” betreden ter gelegenheid van hun doop.

Ons programma volgt dit pad van bevrijding, dat de twee testamenten verbindt. In deel A belichten twee grote responsories (vanuit het nachtofficie van de 4^e zondag van de veertigdagentijd) de figuur van Mozes. In deel B bezingt een offertorium uit Exodus het nieuwe Pascha, Christus, die bejubeld wordt in de communio op Paaszondag. Deel C laat zien hoe de lofzang op het lied van Exodus 15 wordt voortgezet in de psalmen, met name in het Alleluia *Eduxit Dominus*, voor het eerst uitgeschreven door Alexander de Lillo. Deel D spant een wijde boog van het manna van de woestijn, via zijn herinterpretatie in het evangelie van Johannes, tot het verborgen manna dat genoten wordt door de verlostten volgens de Apocalyps, het laatste boek van het Nieuwe Testament. Deel E herinnert eraan dat Jezus Christus alle brandoffers voor eens en voor altijd heeft opgeheven in de ethische dimensie van de verzoening. In het afsluitende deel F stellen we de gloria (de glans) op het gezicht van Mozes tegenover de bediening van de Geest van Christus door middel van twee grote responsoria: met de woorden *multo magis* (hoeveel te meer) verheffen de nieuwtestamentische auteurs het licht van het eerste tot een veel helderder licht van het nieuwe verbond.